

PROF. DR. AHMET ÖZCAN İLE SAHAFLIK VE KİTAP KÜLTÜRÜ ÜZERİNE BİR SÖYLEŞİ

Selçuk Azmanoğlu

■ *Sizce “sahaf” terimi neye karşılık geliyor?*

Genel olarak baktığımızda terimin bıraktığı ilk intiba eski kitap alım satım işiyle uğraşan kişilere verilen ad olmasıdır. Ancak Ankara’da sahaflık yapmış birisi olarak benim için bu terimi duyduğumda ilk aklıma gelen birçok eski kitap alıcısı ve satıcından farklı olarak bu mesleği sürdüren çok az kişidir. Belirli bir standardı ve meslek odası olmadığı için kimsenin kendini sahaf olarak adlandırma özgürlüğünü kısıtlayamayız. Bizim sahaf teriminden anladığımız daha sofistike anlam yüklü bir terimdir. Bu durumda ikinci el kitap alıp satanla nispeten kitabın nadirliğini ve alanında bibliyografik değer atfedilmesi gereken özelliklerini değerlendirebilecek donanıma sahip olan kişileri ayırt etmek için farklı terim kullanmak gerekiyor. Sahaf bu bakımından ikinci el kitap alıp satanlardan ayırabileceğimiz ikinci kategoriye giren ve belirli bir ustalığı gerektiren kitap satıcısı için kullanılması gereken bir addir. Tabii son zamanlarda sıkça karşılaştığımız röportaj, dergi veya gazete makalesi, web sitesi ve belgesellerde sahaflık üzerine konuşan ve yazarların; dilimize bir şekilde girmiş bir sözcükle ifade edersek; “mistifike ederek” kurguladıkları sahaf tipolojisinin oluşturduğu gizemli adam portresinin bütün sahaflara teşmil edilmesinden uzak durulması kanaatindeyim. Elbette bizim kullanmayı seçtiğimiz anlamda sahafın, psikolojik rahatsızlığı olanların doktorlarına da bir parça rahatsızlık bulaştırdığı şeklindeki yaygın kanaati kullanacak olursak, sahafların müdavimleri ve alıp sattıkları nesneyle kurdukları ilişkinin onlar üzerinde yarattığı tesirle gizemli bir portre olarak görünmeleri mümkündür. Ayrıca birçok kişinin kütüphanelerde yoksa ömrü boyunca göremeyeceği, bilmediği, bilse de bulamadığı, ancak sahaf vasıtasıyla ulaşabileceğini düşündüğü kitaplar sahaflara sıradan insanların ötesinde bir anlam yüklemek için yeterli nedenler arasında olabilir. Bizde nadir veya nadir

olmayan kitap satıyor olmasının fark edici bir özellik olmadığı terimle ifade bulan sahaf, İngilizce iki ayrı terimle karşılık bulmuştur. Bizim burada yaptığımız ayırım ise ancak terime yüklediğimiz ikili anlamı sahaf adını kullananın kim olduğuna, sattığı kitaplara bakarak ayırt etmemize imkân sağlıyor.

Sizin gözlemlerinize göre sahafların taşınması gereken temel nitelikler nelerdir?

Bir kere alıp sattığı nesne olan kitaptan ziyade, işin kendisine gönül vermesi gerekmektedir. Eğer kitaba gönül verip de sahaflık işine girdiyse bu durumun özellikle maişet sağlama açısından bir zafiyet doğuracağını bilincinde ve ona göre hazırlıklı olmalıdır. Gönüle girenin çıkması zordur. Oysa alınıp satılabilen bir nesne gönülden gönüle girebileceği gibi çıkmaya ve elden ele, yaşamayandan yaşayana doğru dolaşmaya da hazırdır. Usta çırak ilişkisi içinde yetişenler nihayetinde bu işin bir ticari faaliyet olduğunu fark etme konusunda mahirdirler. Kitaba gönül veren sahafklar bibliyofil, bibliyoman özelliklerini taşırlar. Bu özellikleri sahaflık işine gönül verenler de taşırlar; fakat bu anlamda tutkularının ölçüsüyle birbirinden ayrılırlar. Gelelim sahafın duygusal alanı değil de işindeki ustalığı göstereceği mesleki niteliklerinin neler olması gerektiğine. Türkiye’de yaşıyoruz dolayısıyla sahafın önce ana dilinde yazılmış kitaplarda uzmanlaşması beklenir. İyi bir sahaf, Türkçe yeni ve eski harfli kitaplar konusunda bibliyografya bilgisinin yanı sıra içerik hakkında da asgari düzeyde bilgi sahibi olmalıdır. Öğrenmeye, öğrendiği bilgiyi paylaşmaya açık olmalıdır. Bu öğrenme daha çok kitabı görerek ve kitapseverlerle karşılıklı bilgi alışverişine dayanan diyalog kurulmasıyla gerçekleşebilir. El yazması kitap alıp satanların, kâğıdından, cildinden, cilt süsünden kitapla ilgili ilk bakışta yaptığı yorum onun bu konudaki tecrübesini ve niteliğini gösterir. Benzer şekilde matbu Osmanlıca kitaplarla ilgili de ilk bakışta bu çerçevede yorumlayabilecek asgari bilgiye sahip olunması sahafı muhatabı karşısında saygıdeğer kılar ve yaptığı hizmetin değerini artırır. Kitapseverlerin özellikle kitap konusunda hassas insanlar olduklarını dikkate alarak iletişim kurma yeteneği bir sahafta bulunması gereken iyi bir meziyettir. Müdavimlerini ilgi alanlarına ve hassasiyetlerine göre tefrik edebilme ve onların ilgisini çekecek kitapların sunumunu yapabilecek niteliğe sahip olmaları, karşısında meraklı bir genç olabileceği gibi ilgilendiği alanla ilgili hâkimiyeti konusunda oldukça bilgin insanların karşısına çıkabilme ihtimali bu tefriki ve ona göre muameleyi zorunlu kılmaktadır. Yoksa işin üstadına dahi öğretme cehlını gösteren sahaf tipi ortaya çıkar. Paragöz olunmamalı, emaneti ehline teslim etme inancıyla hareket ederek karşındakini gözetmelidir. Tabii sahafklar da ellerindeki malzemenin çeşitliliği oranında belirli bir alanda ihtisaslaşmayı seçebilirler. Ancak Türkiye’de geçmişte üretilmiş kitap sayısı bu anlamda ihtisasa pek fazla imkân sunmamaktadır. Dolayısıyla sahafklar en fazla ders kitabı ve güncel kitap dışında kalan eski kitap ve süreli yayınlara bir bütün olarak yaklaşarak çeşitlilik üzerinden maddi kazançlarını elde edebilirler. Yani sadece gezi kitapları, sadece askeri kitaplar, Osmanlıca kitaplar şeklinde mesleki bir ihtisaslaşmaya gidebilmeleri zordur. Hatta kaynak konusundaki çeşitliliği

artırmak için farklı uzmanlaşmayı ve koleksiyoner özelliklerine sahip olarak değerlendirilebilecek efemera malzeme de sahafların elini güçlendiren alışveriş kaynakları arasına girmiştir. Genel hatlarıyla ifade etmeye çalıştığımız sahaflarda bulunması gereken temel nitelikler elbette sadece internet üzerinden ziyaret edilebilir bir mekânı olmadan satış yapanlar, fiyatını internet üzerinden belirleyenler için değildir. Bu türden sahaflık yapanların veya sahaf adını kullananların sahaflığı konusunda burada bir şey söylemeyelim ama bütün bunların yanı sıra son olarak şunu söyleyelim; temel nitelikleri üzerine kendi tecrübemize dayalı gözlemleri aktardığımızı.

Sahafların müdavimleri hakkında neler düşünüyorsunuz?

İnternetin sunduğu imkânla yüzlerce sahaf adını kullanan kitap satıcısı doğmasına rağmen fiziki mekânın kitap etrafında dönen karmaşık ilişkilerini yansıtmadıkları için sahaf müdavimi deyimini zamanımız için pek anlamlı görünmüyor. Kitabı, ancak internet yerine satıldığı yerde görmek o havayı teneffüs etmek isteyenler gerçek sahaf müdavimleridirler. Gerçek müdavimler sahaf fiziki mekân ve yüz yüze kurulan ilişkiyle harekât alanı bulabilirler. Sahaf müdavimleri/müşterileri, kimi dertten kimi keyiften içermiş misali birbirinden farklı tutkularla kitabın peşine düşmüşlerdir. Aynı zamanda sahafın dünyasını oluşturan atmosferde nefes alıp vermek onlar için sağlıklı bir yaşam alanıdır. Kitap kokusunu alamadıkları yerde huzur bulamazlar. Kimi satın alarak elde ettiği kitaptan araştırma için yararlanır, kimi koleksiyon yapar, kimi de kitabı almak için alır. Ne diyelim at üzerine kitap yazmak isteyen Mehmet Aycı her ay maaşının bir kısmını sahaflara ayırmak zorunda kalmıştır. Prof. Dr. Mustafa Kurt asistanlığından beri, yayına devam etmeyen herhangi bir edebiyat dergisinin peşindedir. Ali Birinci ise yazmakta olduğu bir “meşahir-i meçhul”e ait eserlerinden birini bulmanın sevincinde. Ali Merthan Dünder Kazan’dan Tokyo’ya Tatarlara ait bir iz bulursa mutlu olur, bulamaz ise Japonları tercih eder. Süleyman Şimşek hem yeni hem eski kitap satın alarak öğretmen maaşıyla çantasını doldurur. Dursun Ayan ise sohbet arayışındadır. Herhangi bir yabancı dilde Kutsal Kitap tercümesi bulursa veya Türk-Macar bibliyografyasını tamamlamak için kitap alır. Yusuf Turan tasavvuf ehlinin derindedir, İbrahim Şahin Ahmet Hamdi Tanpınar’ın... Mehmet Özden, ilk baskı romanın yanı sıra Rusya tarihini sorgular, esas aradığı ise nadir inkılap kitaplarıdır. Mehmet Can Doğan şiir antolojisine girmesi gereken bir şiirin yazıldığı kitabı, dergiyi bulmanın peşindedir. Ersin Özarslan hem sohbet arar hem alacağı kitabı bulur, hem de eleştirecek bir şey. Sıddık Çalık, eskiden bir haritayla mutlu olurdu şimdilerde bir el yazması nüshasıyla... Ali Emre Özyıldırım’ın bu şehri terk edip İstanbul’u mesken tutmasından beri el yazması arayan bir rakip tanımaz. Yahya Erdem, dövizin yükselişiyle yabancı dilde yazılmış, Türkiye kitaplarından taş basma kitaplara geçişi çoktan yapmıştır. Seyfettin Sağlam, pek okunmayan kitapların içindeki bilgileri sıralarken, uzun süredir değişmeyen hikâyelerin anlatıcısıdır. Metin Turhan sessizce ülkü peşindedir. Cafer Güler soyadına rağmen ancak Niyazi Berkes’in düşünceleriyle uyumlu bir kitap

bulduğunda güler. Ömer Özcan, Türk dünyası ve Türkcülüğün herkes tarafından bilinmeyen ve eserleri bulunmayan isimleriyle meşguldür. Turan Can ise bu konuyla ilgili bulduklarını satılmasın diye emeklilik sonrası açtığı dükkânında sergiler. Özbay Güven, spor tarihimizden geriye kalanlarla idare eder. Sadık Demirsoy'un aradığı farklıdır; sohbetle karışık kitap. Ergi hoca, yabancı dil nadir kitapların peşinde gibi görünse de nadir Türkçe kitap görünce dayanamaz. Levent Bayraktar, Mustafa Şekip Tunç'un kitaplarının tamamını bulunca müdavimliğe ara vermiştir. Tıpkı İsmail Hakkı Aksoyak gibi. Rahmetli Etem Coşkun ise ömrünün son yıllarında bir dükkân açmış olsa bile eski alışkanlıklarından vazgeçmemiş zamanın bir kısmını diğer sahaflarda kitap arayışına ayırmıştır.

Said Hoca iyi bir cildin önünde dakikalarca seyrüsefer eder, almaya niyeti olsa da. Aytaç Yıldız heyecanla girer, dikkatli gözlerle aradığını süzer. Mesut Uyar, kitap alırken üzerindeki üniformadan sıyrılmış gibi durur. Rahmetli Rıza Akdemir, yine bir hatıratın peşindedir. A. N. Turan girdiği dükkândan boş çıkmayı sevmez, nezaketen alışveriş yapar. Ayhan Pala içeriden sayılır. Mehmet Eren, sahaflarda doyamadığı kitaplara kütüphanelerde kavuşur. Selçuk Azmanoğlu bir fotoğraf karesi almadan geçmez. Biriktirici olarak bilinen Talat Öncü'den bahsetmeden geçemeyeceğim. Burada adı geçmeyen daha birçok ismin gölgesi iz bırakmıştır bizim sahaflıkla meşgul olduğumuz yıllarda sahafların dünyasında. Buraya bir iki genci de ekleyerek onlara bir jest yapmış olduk. Ancak, adı geçen isimlerin bütün sahaflarla arasının iyi olduğunu ve hoş karşılandıklarını, sohbet ortamına dâhil olduklarını söylemek pek mümkün değildir. Bunun aksi durumun bir tek istisnasının Gezgîn Kitabevi'nde görüldüğünü söylemek sanırım kendimizle övünmek olmayacaktır. Yukarıda adı geçen müdavimlerin birçoğu akademisyendir. Sahaflara uğrama âdeti olmayan Ankara'daki binlerce akademisyen arasında nadir kişiliklerdir, nadiren sahaflara uğrayanlardır. Müdavimler arasında yine kendi kitabemizin olan Gezgîn Kitabevi tecrübesinden yola çıkarak hayatı boyunca ders kitabı dışında kitapla işi olmamış arkadaşlarımızın müdavimler arasındaki

müstesna yerini kendilerinin ismini vermeden zikretmemiz gerekir. Sanırım bizim dışımızda müdavimleriyle kurduğu diyalogu dükkân dışında arkadaşlık, dostluk seviyesinde beşeri münasebetlere çeviren, farklı bir kültürel mesai ortamına taşıyan sahaf yoktu. Olanlar ise müdavimlerinin ancak birkaçıyla bu türden diyalog kurmuşlardır. Son olarak; zamanımızda sahaf müdavimliği tam olarak anlamlı bir çağrışım yapmasa da yine kitabı internet yerine yerinde görmek o havayı teneffüs etmek isteyen gerçek kitapseverler sahaflara uğramadan yaşayamazlar.

Kişisel deneyimlerinizden hareketle Ankara'daki sahaflar hakkındaki neler söylersiniz?

Benim Ankara sahaf ve yeni kitap satan kitapçılarıyla ilk tanışmam 1986 yılında üniversite okumak için bu şehre geldiğimde başladı. Antakya'dan gelmiştim. 1983-1986 tarihleri arasında lise öğrenimi gördüğüm Antakya'da kırtasiye-kitapçı formundaki kitapevi ve MEB Yayınevi satış şubesi dışında kitap alabileceğim bir yer yoktu. Ankara bu bakımından benim için bir cennet oldu. O yıllarda Ankara sahaflarının pasaja dayalı ilk dükkânlarının ortaya çıktığı Kocabeyoğlu'nda birkaç tane sahaf kalmıştı. Ankara'nın tanınmış yayınevi Turhan Kitabevi'nin buradaki dükkânı uzun yıllar sahaf dükkânı olarak kaldı. Sahafların Denizciler Caddesi'nde açık tezgâhla, rafla başladığı Ankara hikâyesi, Kocabeyoğlu'nda dükkâna dönüşmüş ardından bir kısmı Zafer Çarşısı'na taşınmasıyla sürdürülmüş. Yeni ve eski kitapevleri Zafer Çarşısı'nda yeni kitap satan kitapevleri ağırlıklı olmak üzere bir aradaydı. Türk-İş binasının alt katında otopark yapılmadan önce birkaç sahafın bir arada olduğu yerlerdendi. Olgunlar Sokak'ta belediyenin verdiği tezgâhlarda kitap satanlar ise daha çok ikinci el ve ders kitabı satıcılarıydı. Birlik Pasajı yeni şekillenmiş, Adilhan yıkılıp yeniden yapılmadan önceki son hâlini yaşıyordu. Çarşı, pasaj sokakta mekân tutanların haricinde tek tük ayrı dükkânlar da vardı. Ayrıca, Hacı Bayram Camisi civarında da bir iki dükkân sahaflara aitti. Bu anlattıklarım benim sahaflığa başlamadan önceki müdavimliğimle ilişkili. Bu müdavimliğim sırasında hiçbir sahaf dükkânlarına girip kitap bakmak ve keseme göre kitap almak dışında beşeri bir münasebetim olmadı. Zaten olması da mümkün görünmüyordu; selamımızı almaları bile bizi memnun etmeye yetiyordu. Tabii esas memnuniyet ilgimi çeken konularda bulduğum kitapları görmek, el sürmek veya gücüm yeterse satın almakla oluyordu. Ankara sahaflarına dair deneme niteliğinde bazı yazılarımız yayımlandı. Bu yazılarda Ankara'da sahaflık ve sahaflar üzerine bazı yorumlar ve gözlemlerimizi aktardık. Yine tekrar edelim; Ankara'da sahaflığın tarihsel arka planı yayıncılığın, yeni kitapçılığın ilk görüldüğü yıllar, yani bu şehrin Millî Mücadele'nin merkezi, ardından başkent olmasıyla başlayan süreçle ilişkilendirilmelidir. Sahafların görünmeye başladığı ilk tezgâh ve dükkânlar ise daha çok 1940'lı yıllara tarihlendirilebilir. Ankara'nın sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimine bağlı olarak sahaflık nicelik ve nitelik açısından gelişme göstermiştir. Başkent olmanın sunduğu imkânları, Yükseköğretim okulları, eğitilmiş nüfusun artışı, İstanbul'dan Ankara'ya

göç eden aydın, bürokrat, siyasetçi, memur gibi meslek grupları Ankara sahaflığının oluşumunda doğrudan ve dolaylı katkı sunmuşlardır. İstanbul gibi yüzlerce yıllık bir mirasın sunduğu zenginlikle karşılaşmamış olmalarına rağmen Türkiye'deki sahafların geneli üzerinden baktığımızda nitelik anlamında Ankara sahaflığı Türk sahafları arasında müstesna yeri olan insanlara sahip oldu. Aynı şekilde kitapseverlere... İstanbul'un yüzyıllara dayalı sahaf kültürü, ticari zenginliği, eğitim görmüş ve kültürlü nüfusunun kendilerine sunduğu imkânlarla birlikte düşünülerek İstanbul'daki sahaflarla Ankara sahaflarını mukayese edersek müstesnalık iddiamızla ilgili ayrıntılı bilgi verme ihtiyacı doğar. Burada sınırlarımızın dışına çıkmadan sorunuza cevap vermeye devam etsek daha doğru olur. Ankara sahaflığı İstanbul gibi çarşı kültürüne bağlı olarak gelişmemiştir; ancak pasaj kültürü bakımından İstanbul'un önüne geçmiştir. Günümüzde bizim tanımımıza uygun sahaf bir iki istisnası dışında pasajları terk etmiştir. Şehrin merkezi yerlerinden uzak, arka sokaklarda doğan kişisel mekâna dayalı sahaflık mesleki profesyonelliğin göstergelerindedir. Hâlâ pasaj içinde faaliyet yürüten sahaf niteliği taşıyan bir iki arkadaşımızın olduğunu belirtmeliyiz. Gelelim cevabın içine biraz da insan olarak sahaf katmaya. Vefat edenlerden bahsetmeyeceğim; uzun hikâye bu. 1995 yılında sahaflığa başladığımda daha yakından tanıma fırsatı bulduğum bizden önceki kuşağın bizden sonrakilerden farkı alaylı olmalarıydı. Sanat Kitapevi sahibi Ahmet Yüksel istisna; o da çok eski kuşaktan sayılmaz zaten. Kendisi aynı zamanda yazar, koleksiyoncu ve kültür bilimleri konusunda köklü sayılabilecek bir derginin ve Ankara'da yapılan ilk kitap müzayedelerinin sahibi. Bizimle beraber birçok üniversite mezunu arkadaş bu dünyaya yakınlık kurdu, dükkân açtı, kapattı ve bazıları devam ettiriyor. Pekâlâ diplomalarıyla devlete sığınabilirlerdi, ama tercih etmediler. Sanat Kitapevi bu işin profesyonel yönlerini keşfetmiş ilk örnek olarak görülebilir. Bizimle de çalışmış olan Anadolu Sahaf'ın kurucusu Gökhan Tuğ da benzer bir profesyonellik içinde mesleği sürdürüyor. Aynı şekilde Güven Sahaf'ın kurucusu Güven Özgüç de Ahmet Yüksel'in yanında bu işe girenlerden ve profesyonel çalışanlardan. Aşiyân Sahaf'ın kurucusu Etem Coşkun'un vefatından sonra oğulları Cantürk ve Ceyhan işi devam ettiriyorlar. Adilhan Çarşısı'ndalar. Cantürk aynı zamanda hikâye ve deneme yazarı. Alaylı olarak girdiği işte farklı sahafların yanında çalıştı. Edebiyat diplomalı. Son Gezgin Kitabevi'nin sahibi Nebi Akgüngör, Halk Bilimi öğrencisiyken bizim yanımızda bu işe başladı. Kitapevinin ismi Gezgin'e nazire olarak konuldu. Halk biliminden sonra iletişim okudu. Çift diplomalı yani. Bir süre *Türkü* adlı edebiyat dergisini çıkardı. Kehribar Sahaf'ın sahibi Ferhat Maden, iletişim mezunu. Sabahın erken saatlerinde hurda pazarlarında kitap peşinde. Ferhat da Nebi gibi bizim yanımızda bu işlere başladı. Orhun Sahaf Erdal Özdemir, işin ustalarından. Tunalı Pasajı'nın diriltilmesinde katkı sahibi. Edebiyat öğretmeni. Nadir eserlerden kurulu koleksiyonu var, artık bana da göstermiyor. Musa Çağlar bu işi nadir eserler üzerinden seyyar statüde devam ettiriyor; Mekânsız. Kadir Ceylan, Sıddık Çalık ve benden sonra üçüncü doktoralı sahaf olmaya aday. Ancak biz kepenk indirdiğimiz için ünvanımız geçerli

değildir sanırım. Bu isimlerle idare edelim, vefat edenlerin hatırası bir yana, sahaf adıyla bu işi yapan veya bırakmış olanlardan bahsetmeyelim ve sahaf tanımımızla tenakuza düşmeyelim. Diploma vurgusunu özellikle yaptım, bizden önceki kuşakla en somut ayrımı buradan yakaladım.

Bugünkü teknolojik gelişmeler sahafılığı nasıl etkiledi?

Teknolojide yaşanan gelişmelerin etkisini iki farklı sahaf tipi ile açıklamaya çalışalım. Birinci tip -ki bizim için gerçek sahaf figürünü temsil eder-kitapseverlerle iletişim kurabilme becerisini, bilgi ve kitap dolaşımındaki aktif rolünü, sosyal ağının genişliğini karizmatik bir kimlik etrafında birleştirmiştir. Teknolojik gelişmeler bu kimliğe sahip sahafın mekâna bağlı sahafılık tecrübesiyle hâkim olduğu kültürel işlev gören iktidar alanını savunmasız hâle getirirken paradoksal bir şekilde, bahsi geçen özelliklere sahip olmayan; fakat ikinci el kitap alma satmayla ölçülebilir sahaf işlevi gören çok sayıda insana da kapı açmıştır. Bu gerçek sahaf figürü için olumsuz bir etkidir. Nispeten olumlu etkisi; eski kitap üzerinden yürütülen ticari faaliyeti genel olarak canlandırması ve ayakta tutmasıdır. Dijital devrimin çok yönlü tehdidi karşısında sahafılar bu devrime bir şekilde teslim olarak mesleğin sürdürülebilirliğini sağlamışlardır. Ancak, sayıları her geçen gün artan tabiri caizse korsan sahafın doğuşuna imkân sunan teknolojik gelişim geleneksel sahafılığa darbe vurmuştur. Geleneksel ideal sahaf tipinde bulunması gereken en önemli özellik; kitabın maddi manevi değerini bilgi, tecrübe ve muhatabıyla kurduğu diyaloga dayalı olarak belirleyebilmesiydi. Korsan sahafın belirli bir birikim ve tecrübeyi gerektiren bu özelliğe sahip olmasına ihtiyaç kalmamıştır. Piyasanın kokusu ona yeter. Bu gelişmeler karşısında şahsi tavrımızın ne olduğunu söylersek galiba “fala inanma, ama falsız kalma” pozisyonundayız. Şu anda akademisyen olmamdan kaynaklı olarak hem kitaba, satın almasak da ulaşmak, hem de satın alma konusunda fiziki bir yolculuğa gerek duymadan alışveriş konforu sağladığını görmezlikten gelemeyeceğim.

Sahafıların müşterilerinin kültür hayatına nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

Sahaf müdavimlerinin büyük çoğunluğu bilim, kültür, sanat, eğitimle meşgul insanlardır, dolayısıyla sahafılar kültürel hareketliliğin yaşanmasında şahsi imkânları doğrultusunda katkı sunarlar. Necip Fazıl'ın Fethi Gemuhluoğlu'nu tanımlamak için kullandığı şu ifadelerle ilk defa üniversite birinci sınıftayken karşılaşmıştım: “O, harp meydanında görünmeyen, fakat ateş hattındakilere sakalık yapan, nakliye ve levazım kollarına yön veren.” Nedense sahafıların yuvarıda bahsi geçen işlerle meşgul olan insanlarla ilişkisinde sahafıları bu ifadelere benzer şekilde tanımlama isteğim canlanır. Sahaf, Kültür Bakanlığının kültür adamı tasnifine sığmayan genellikle tek kişilik gücüyle kültür insanlarına hizmet eden bir kültür müessesinin sahibidir.

Sahaflık mesleğinin geleceği hakkında neler düşünüyorsunuz?

Kitabın geleceği farklı disiplinlerden akademisyenlerin, kütüphanecilerin, düşünürlerin uzun zamandır tartıştığı bir konu; fakat dijital kitabın doğuşu matbu kitabın varlığıyla ilgili beklenen hızlı değişimi yaratmadı; bu konuda geleceğin nasıl evirileceğine dair tahminlerle idare etmek durumundayız. Ancak geleceğin sahafları kitapların arasından çıkacak bu döneme ait kâğıda yazılmış mektupları bulamayacaklar. Bunu bir ipucu olarak kullanabiliriz, tıpkı elyazması kitabın ortadan kalkışı gibi. Sahaflık yaptığım günleri hatırlayarak bir iki kitap tavsiyesinde de bulunarak sorunuza vereceğimiz cevaba yol açalım. McLuhan'ın *Gutenberg Galaksisi'*ni yeniden okursak ufukumuzu genişletecek ipuçlarını çoğaltabiliriz. Konuyu uzatmadan düşüncelerimi aktarayım; Dijital dünya bu mesleği günümüzle ve geleceğe dönük olarak pozisyon alma konusunda değiştirmiştir. Uzun vadede yeni kitapçılık ortadan kalksa da, sahaf malzemesinin değerli kitap statüsünde, koleksiyon nesnesi ve sanatsal değerleriyle gelecekte de alınır satılır olacağını düşünüyorum.

Bir akademisyen olarak sahaflardan nasıl yararlanıyorsunuz?

Ben mecrasından gelmeyen bir akademisyenim, ilk mesleğim de sahaflık. Dolayısıyla benim sahaflardan yararlanmam diğer akademisyenlerinkinden farklıdır. Zaten akademisyenlerin büyük bir kısmının sahaflardan yararlanmak gibi bir alışkanlığı olmadığı gibi kayda değer bir ilişkisi de olmadığını tecrübe ederek yaşadım. Kütüphaneler ve sahip oldukları kitaplar konusunda "fakr u zaruret içindeki" bir ülkede yaşamamızdan dolayı sahafların bu anlamda benim için hâlâ maddi külfeti olsa da kitapsız kütüphane binalarının oluşturduğu kültürel boşluğu bir parça doldurduğunu bu yönde hizmet sunduğunu düşünüyorum. Ayrıca sadece alma satma değil bilgi alışverişi ve bir ađ oluşturmak ve nitelikli insanlarla iletişim köprüsü olmaları bakımından sahafların ve bu işi yaptıkları mekânların ne kadar önemli misyonu olduğunu iyi biliyorum. Ticari bir faaliyet yürütülmesi sahaf ve onların dükkânlarının gördüğu işlevin, onları âdeta kültüre dayalı bir sivil toplum kuruluğu olarak tanımlama arzumun önüne geçemez. Sadece sahaflar değil, daha önce kültür kitapları yayınlayan bir yayınevi sahibi hakkında yazdığım yazının başlığını Thomas Carlyle'den mülhem "Bir Kahraman Olarak Kitapçı" şeklinde atmış ve Kitabevi Yayınlarının sahibi Mehmet Varış'ı bu şekilde tanımlamak istemiştim. Ankara'da birçok sahaf beni tanır, ilgi duyduğum konularla ilgili ellerinden gelen yardımı yaparlar. Daha fazlasına lüzum yok sanırım.

Sahaflar ve müdavimlerinin sıra dışı insanlar olduğunu düşünüyor musunuz?

Sıradakilere bağlı bir cevap bulmak lazım bu soruya. Her ikisinde de küçük nüanslarla ayırt edilebilecek, tutkuyla özdeşleşen bir sıra dışılık görünüyor. Kitapseverlik, koleksiyonculuk, kitaplara görünenin ötesinde anlam yüklemeleriyle belirginleşen ortak özellikleri var. Onları anlamak için rasyonel açıklamalar kifayetsiz kalacağından sıra dışı olarak tanımlamak en doğrusu galiba.

Sahaflığın akademik bir eğitime tabi olması gerektiğine inanıyor musunuz? Bir başka deyişle sahaflığın eğitimi, okulu olur mu?

Sahaflar için, bundan yirmi beş yıl kadar önce Mustafa Kurt'un sorularına cevap verdiğim *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanmış röportajımda kullandığım bir deyim var: müfredatı olmayan mektep! Bu mektepte usta çırak ilişkisiyle bir gelişme olabileceği gibi, müdavimlerin hepsinden öğrenilecek bilgiler olduğu gibi onların bilmesi gereken bilginin paylaşıldığı bir öğrenme-öğretme diyalektiği vardır. Hiyerarşik organizasyonun olmadığı bilginin demokratik usullere tabi olarak serbest dolaşıma girdiği bir alandır. Kendisi bütün diploma veren okullara lojistik destek sunabilecek isimsiz bir okuldur. Dolayısıyla burası eğitim öğretim ve kültürle ilgili devlet ve özel kuruluşların sınırlı kurumsallığı ve anlayışı çerçevesinde işletilemez, yönetilemez okul özelliğini kaybeder; okul standart demektir burada standardizasyon sahaflığın ölümü demektir. Ayrıca her yiğidin yoğurt yiyişinin farklı olması gibi her sahafın kitaba bakışı da farklıdır. Dolayısıyla sanatçı kimliğiyle kesişen yanları bulunmaktadır. Bulabilene, bakıp da görebilene.